

Els perills de l'educació

JOAN AGUT

NARRATIVA

Hermann Hesse, *Sota la roda*.
Traducció de Montserrat Ollé.
Empúries. Barcelona, 2003.

A principis de la dècada dels 60 Bruguera va publicar *Siddharta*, de Hermann Hesse, amb la sorpresa de l'editor per l'èxit inesperat del llibre. *Siddharta* (1922) és la vida novellada de Gautama el Buda que la joventut de l'època, influenciada pels corrents *hippies* i pacifistes del moment, va adoptar com a llibre de capçalera i va popularitzar Hermann Hesse.

Hermann Hesse va néixer a Calw, Württemberg, el 1877, i va morir a Suïssa el 1962. De família petitburgesa, mare alemanya i pare estonià nacionalitzat suís, Hesse va estudiar el batxillerat i va fer alguns cursos de teologia. El 1901 viatja a Itàlia, on entra en contacte amb el món de l'art i deu anys després anirà a l'Índia, país que exercirà una gran influència en la seva obra. Tot i que s'havia donat a conèixer com a escriptor el 1901, la seva fama es va iniciar el 1904, quan va publicar la seva primera novel·la important, *Peter Camenzind*. A partir d'aquell moment la seva densa obra, on destaquen llibres com ara *Demian* (1919), *El llop estepari* (1927), *Narcís i Goldmund* (1930) i *El joc de perles de vidre* (1943), adquirirà dimensions universals. El 1921 Hermann Hesse es va nacionalitzar suís i el 1946 li fou atorgat el premi Nobel de literatura.

Sota la roda, publicada el 1906, és la seva segona novel·la i conté elements autobiogràfics significatius. Hesse situa una bona part de l'acció al seminari de Maulbronn on ell havia estudiat i d'on fou expulsat com el seu personatge Hermann Heilner, *alter ego* de l'autor. Així mateix, els parat-

Hermann Hesse va guanyar el Nobel el 1946

ges on es desenvolupa la història són els d'una vila de la Selva Negra, regió on Hesse havia viscut la seva joventut, i, com el protagonista de l'obra, Hans Giebenrth, Hesse també va treballar de manyà una temporada.

Sota la roda és la història d'un adolescent sensible i intel·ligent que la pressió educativa del seu entorn, pare, mestres i rector, li fomenta l'ambició i l'orgull de ser el primer de classe; les circumstàncies internes i externes del noi l'abocaran a la tragèdia. Hesse descriu l'àmbit familiar i social del protagonista amb una gran pericia

i posa de manifest com poden ser de perilloses les bones intencions dels educadors de la joventut. A l'hora de la veritat, però, l'adolescent es trobarà abandonat a ell mateix, en un seminari protestant aïllat, entre companys d'estudis. Serà precisament l'amistat amb un d'aquests companys la cosa que el precipitarà al fracàs escolar, tenallat entre l'afecte i el deure. Com a contrast al nou estudiós, l'autor contraposa el jove d'esperit lliure i poeta, que acabarà sent expulsat del seminari pel seu tarannà rebel. Tota la pressió exercida sobre el protagonista, el respecte gairebé sagnat per l'ensenyament, entrarà en crisi per causes psicossomàtiques, una malaltia dels nervis, que avui en diríem estrès, de la qual l'autor fa una descripció molt viva. Obligat a deixar el seminari per raons de salut, el jove Hans acabarà fent de manyà al seu poble, entre companys vulgars i plebeus. L'amor passarà també com un estel fugaç per la seva vida i la frustració i la desesperança acabaran empenyent-lo al suïcidi.

Publicada quan Herman Hesse encara no tenia 30 anys, *Sota la roda* és una novel·la d'estructura clàssica, psicològica, de denúncia social, amb descripcions poètiques de la natura. No té la força dramàtica d'*El llop estepari* ni la complexitat intel·lectual i filosòfica d'*El joc de perles de vidre*, molt posteriors. Amb tot, és una obra en què es perfila la gran dimensió literària de Hermann Hesse, esdevingut un clàssic de la narrativa del segle XX, molt llegidora i interessant, que recomanem a tots els lectors que no coneixin la serena i profunda prosa de l'escriptor alemany.

POESIA

Amb tinta verda

SUSANNA RAFART

Francesc Pasqual i Moster,
El dolç oblit.
El Cep i la Nansa Edicions.
Vilanova i la Geltrú, 2002.

A vegades, petites editorials poden emprendre grans reptes i aventurar-se a publicar poesia, cosa molt lloable en aquests dies. La col·lecció *Càlida Riba* de l'editorial El Cep i la Nansa publica un poemari per any en edicions molt cuidades. En aquesta ocasió, la paraula nova de Francesc Pasqual ens sorprèn amb la maduresa d'un primer text. Des de tres visions diferents de la nostàlgia –Max Roqueta i la nostàlgia per la llengua, Màrius Torres i la nostàlgia per la vida i Maria Àngels Anglada i la nostàlgia per la cultura clàssica–, explora la seva memòria a través de poemes molt seleccionats. Certament el domini del vers queda clar d'un bon principi: *Amb les ales poroses de ranca*. Al llarg del recull, hi ha algunes referències importants. Això ens hauria de portar a pensar què llegeix un poeta que fa el salt del goig íntim a la publicació: Joan Maragall, Salvador Espriu, Agustí Bartra, Joan Vinyoli. Són noms que basteixen un camí ben sòlid. Perquè el repte i el mèrit d'un poeta és saber heretar per a tothom allò que potser l'Acadèmia ha bandejat. El tribut a la biografia personal queda enllestit en la primera part. La secció *Aura* s'inicia amb una *Ars poetica* de ressonàncies post-simbolistes, per passar a poemes que investiguen formes i temes diversos, a vegades des del joc neotradicionalista: "Sense cap pensament / -Vol d'hores vagues-, / Amb un bes a la mà / Jo seré l'alba".

El poeta, amb molta més seguretat, s'imposa la forma breu i els resultats se'n beneficien molt. Tres poemes d'una rara bellesa ens confirmen les possibilitats de Pasqual, *Oreig*, *Tarda* i *Aspres ocells*.

Finalment, la secció *Terra* mostra la ruptura amb el jo de la primera part i l'aprofundiment en interessos diversos: un poema en occità, homenatges, inspiracions pictòriques i musicals i una presència més clara dels sentits. Aquestes diferències corresponen al període en què els poemes es van escriure, entre el 1982 i el 2002. Ara, amb el bateig poètic, Pasqual podrà emprendre un camí segur. El pròleg de D. Sam Abrams és una lliçó impagable sobre les condicions d'una dedicació *amateur* en l'art i sobre la defensa d'aquest autor com a poeta ja format.

El discret encant del pensament català

MIQUEL PORTA PERALES

ASSAIG

Pere Lluís Font (coord.), *Les idees i els dies*.
Presentació de Joan Vilà-Valentí. Proa.
Barcelona, 2002.

Diu que l'Institut d'Estudis Catalans té problemes a l'hora de comunicar la seva feina a la societat. Ara, amb *Les idees i els dies*, coordinat per Pere Lluís Font, que recull el projecte de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC de posar a l'abast el què i el qui de les ciències socials en els territoris de parla catalana durant el segle XX, disminueix considerablement la sensació d'incomunicació.

El mapa històric de les ciències socials als Països Catalans que dibuixen els membres de l'IEC, acompanyats per altres especialistes que no pertanyen a la institució, reflecteix acuradament l'evolució de les diferents disciplines que tenen per objecte el coneixement de la societat, l'home i el país. Pere Lluís Font repassa el que ha ofert la filosofia catalana des dels vuitcentistes a l'actualitat: filosofia del sentit comú, metafísica espiritualista, positivisme, radica-

lisme social, neotomisme i lullisme fins que, en arribar els anys 60 del segle passat, la filosofia és víctima d'un *terrorisme intel·lectual* que desqualifica qui no està a la *page sent*, successivament, heideggerià, hegelià, marxista, neopositivista, estructuralista, freudià o nietzschian. Pere Lluís Font constata la peculiaritat d'una filosofia que durant part del segle XX rep el pensament contemporani abans que el modern. Miquel Siguan ens apropa a la història de la psicologia a Catalunya deturant-se en Ramon Turró i l'Institut d'Orientació Professional de la Mancomunitat. Molt interessants resulten les consideracions sobre la formació dels actuals psicòlegs i els àmbits de recerca. L'evolució de la pedagogia és analitzada per Josep González-Agàpito, que relata la història d'una tradició que comença inspirant-se en Herbart, esdevé activa i reformista, i compta amb noms com ara Alexandre Galí i Rosa Sensat. De l'antropologia ens parla Joan Frigolé en un article on demana esforços per produir treballs homologables als dels països amb sòlida tradició investigadora. Joan Vilà-Valentí evidencia el pas d'una geografia descriptiva a una altra de científica caracteritzada per una visió multidisciplinària de la realitat. Per la seva

banda, Encarna Roca concreta les aportacions dels juristes catalans en el camp del dret públic i privat.

Pel que fa a les disciplines més joves, Josep Jané Solà i Jordi Pascual i Escutia passen revista als temes tractats pels economistes catalans (qüestions monetàries, estructura econòmica, estadística, diner, preu, demografia, hisenda pública, història econòmica, etc.), Ricard Pié brinda una radiografia de com s'ha ordenat el territori, Josep M. Casasús i Guri posa a l'abast la revolució protagonitzada per les ciències de la comunicació social. Carlota Solé valora el desenvolupament espectacular de la sociologia en els últims anys, i Josep M. Vallès aixeca acta de las dificultats que a Catalunya ha tingut la ciència política a l'hora de consolidar-se.

Les idees i els dies és un treball de referència, rigorós i documentat, que calia fer. I és també una eina de consulta indispensable per a especialistes i no especialistes en el tema de les ciències a Catalunya. El llibre, finalment, serveix per concloure que les ciències socials a casa nostra, tot traient a collació la idea de l'excel·lent treball de Pere Lluís Font, viuen una situació de relativa normalitat tan grisa i discreta com la d'altres països.